

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу **Бабія Григорія Ярославовича**
«Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю **08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка у спеціалізовану вчену раду Д 35.154.01 ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»**

1. Актуальність, мета і задачі дослідження. Зв'язок з науковими програмами, планами та темами

В нинішніх умовах інтенсифікації євроінтеграційних процесів в Україні, зростає роль транскордонного співробітництва, яке відкриває нові можливості розвитку прикордонних регіонів, завдяки додатковим джерелам фінансування, обміну досвідом, налагодженню контактів з іноземними партнерами, доступом до інноваційних закордонних розробок.

В умовах транскордонного співробітництва інвестиційно-інноваційні процеси набувають особливого значення, оскільки розвиток такої діяльності в транскордонному регіоні є ефективним засобом вирішення спільних проблем та є стратегічним фактором зростання добробуту населення, забезпечення конкурентоспроможності суміжних прикордонних територій. Узгоджені дії суб'єктів транскордонного співробітництва при реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, дозволяють виявити, одержувати та нарощувати позитивний синергетичний ефект для прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів по обидва боки кордону.

Це актуалізує наукові дослідження, спрямовані на пошук ефективних механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у межах українсько-польського транскордонного регіону в умовах посилення глобальної конкуренції за людські та природні ресурси, який за своїм економічним потенціалом є одним з найбільших у Східній Європі.

Сформульовані у дисертації мета та завдання дослідження, а також його предмет і об'єкт дають підстави для висновку про те, що робота орієнтована на розв'язання актуальних наукових проблем сучасності та на вирішення важливого прикладного завдання, пов'язаного з активізацією інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні.

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується також її пов'язаністю з тематикою науково-дослідних робіт, які виконувалися в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України», зокрема: «Трансформація економічного середовища прикордонних територій в рамках дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» (номер державної реєстрації 0116U004037), у якій автором обґрунтовано пріоритетні напрями удосконалення організаційно-економічного та соціального механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у прикордонних із Польщею

регіонах України на сучасному етапі європейської інтеграції; «Загрози та виклики розвитку сільських територій Західного регіону України в умовах реалізації Угоди про Асоціацію з ЄС» (номер державної реєстрації 0116U004036), де автором досліджено вплив інституційно-правового середовища ЄС на функціонування ринкового та фінансового механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у межах сільських територій українсько-польського транскордонного регіону.

2. Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними, ґрунтуються на методологічних засадах регіональної економіки, включаючи сучасні концепції розвитку транскордонного співробітництва, теоріях неокласицизму та інституціоналізму, європейської інтеграції та глобальної конкуренції.

Як свідчить зміст дисертаційної роботи, автором опрацьовано значну кількість наукових видань закордонних і вітчизняних дослідників, а також достатні масиви науково-аналітичних матеріалів, сформованих міжнародними організаціями, інститутами громадянського суспільства, статистичними відомствами України та Польщі та їх регіональними підрозділами, профільними асоціаціями, регіональними органами державної влади та місцевого самоврядування. Це дозволяє констатувати, що наукові положення, результати і висновки, представлені у дисертації, належними чином обґрунтовані і мають вагомий теоретичний цінність та прикладну значимість.

Робота містить наукову новизну, пов'язану з розвитком теоретико-методичних положень, визначенням пріоритетів та обґрунтуванням стратегічних напрямів удосконалення механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні. До нових наукових результатів, одержаних автором особисто, слід, зокрема, віднести:

2.1. систематизацію механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у транскордонному регіоні, здійснену за критерієм функціональної спрямованості, що дозволило виокремити п'ять основних механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів: організаційно-економічного, фінансового, ринкового, інформаційного та соціального (с. 43-50).

Автором в роботі досліджено специфіку реалізації таких механізмів (с. 51-52) у виокремлених типах транскордонних регіонів (с. 35-37), що збільшує наукову цінність як проведеної систематизації механізмів активізації інвестиційно-інноваційної діяльності так і запропонованої типології транскордонних регіонів.

2.2. виявлення характерних особливостей формування та еволюції основних видів транскордонних регіонів за критерієм пріоритетів їх соціально-економічного розвитку, а саме: економічно-господарського, інноваційно-технологічного, соціально-культурного, інформаційно-мережевого та інституційно-організаційного (с. 32-37);

2.3. ідентифікацію латентних деструктивних інститутів, які чинять обмежуючий вплив на інноваційну активність господарюючих суб'єктів у прикордонних із Польщею регіонах України, виснажуючи тим самим інноваційний потенціал розвитку всього українсько-польського транскордонного регіону, а саме: опортуністичну поведінку, іллегальну трудову міграцію та прикордонну торгівлю, прогалини в інституціоналізації малого прикордонного руху (с. 101-119);

2.4. структурування засобів удосконалення механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у межах українсько-польського транскордонного регіону на основі виділення трьох основних напрямів трансформації інституційно-правового середовища вказаного транскордонного регіону: формування транскордонних «розумних ареалів», створення транскордонних зон відновлюваної енергетики та енергоефективної економіки та започаткування діяльності транскордонних центрів комерціалізації інновацій (с. 162-165);

2.5. обґрунтування пропозицій, спрямованих на удосконалення механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні, включаючи взаємне підсилення науково-освітнього потенціалу українських і польських дослідницьких інституцій, розвиток системи інформаційно-аналітичного забезпечення суб'єктів підприємництва в сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі, а також впровадження нових мотиваційних стимулів для мешканців українсько-польського прикордоння, спрямованих на інтенсифікацію використання ними власних фінансових та інтелектуальних ресурсів задля модернізації економіки українсько-польського транскордонного регіону (с. 178-183).

Таким чином, дисертаційна робота є самостійною, завершеною науковою працею, яка містить достатній рівень наукової новизни, як теоретичного, так і прикладного характеру.

3. Зміст, завершеність та практичне значення дослідження

Дисертаційна робота містить цінні з науково-практичного погляду положення та результати, які сприяють удосконаленню теоретико-методичних засад соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів на основі активізації інвестиційно-інноваційних процесів.

У першому розділі роботи описано характерні особливості соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів у контексті активізації інвестиційно-інноваційних процесів у їх межах. Зокрема, автором виділено основні сегменти соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів на основі чого здійснено їх систематизацію за критерієм функціональної спрямованості (с. 32-44). Крім того, окреслено коло основних чинників впливу на інвестиційно-інноваційні процеси у транскордонному регіоні в контексті функціонування відповідних механізмів їх активізації (с. 49-53). Окрему увагу приділено особливостям формування та функціонування інституційного середовища активізації інвестиційно-інноваційних процесів у транскордонному

регіоні, зокрема впливу на їх становлення та розвиток діючої мережі неформальних інститутів (с. 59-61), а також фінансових, соціальних, безпекових і психологічних стимулів (с. 66-71).

Другий розділ роботи присвячений аналізу особливостей розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в українсько-польському транскордонному регіоні. Позитивної оцінки заслуговує здійснене автором моделювання процесів інвестиційно-інноваційного співробітництва, на основі якого описано нелінійну функціональну залежність між часовими рядами даних валового регіонального продукту і грошових доходів населення та часовими рядами основних показників інвестиційно-інноваційного розвитку (інвестицій в основний капітал, витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт, витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств і кількості працівників, задіяних у виконанні досліджень і розробок). Це обумовило виявлення основних диспропорцій у характері розгортання інвестиційно-інноваційних процесів по різні боки українсько-польського кордону (с. 121-138).

Основні результати проведеного дисертаційного дослідження, викладені у третьому розділі, мають також вагому прикладну цінність завдяки сформульованим пропозиціям. Передусім це стосується обґрунтування заходів, спрямованих на забезпечення прискореного розвитку інституційної, інформаційної та ринкової інфраструктури в межах сусідніх прикордонних областей України та воєводств Польщі (с. 194-200). На увагу також заслуговують авторські пропозиції щодо диверсифікації засобів інституційно-правової підтримки транскордонної комерціалізації інновацій на основі розвитку мережі бізнес-інкубаторів-акселераторів, центрів трансферу технологій та транскордонних агенцій стимулювання інновацій (с. 162-165).

Практична цінність результатів проведеного дослідження підтверджується їх використанням у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інститутів громадянського суспільства у сусідніх із Польщею прикордонних регіонах України. Зокрема, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, використані: департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації при розробці програмних документів та проведенні ділових зустрічей з підприємцями із сусідніх прикордонних воєводств Польщі, а також на міжнародних економічних форумах (довідка № 1-11-109 від 15 січня 2018 р.); Яворівською районною радою Львівської області при плануванні заходів транскордонного співробітництва на районному рівні (довідка № 17/8-12 від 7 лютого 2018 р.); Львівською торгово-промисловою палатою при роботі з господарюючими суб'єктами регіону з метою нарощування їх інноваційного потенціалу на основі активізації інвестиційного співробітництва з польськими підприємцями (довідка № 19-16-4/1401 від 29 грудня 2017 р.); Агенцією місцевого економічного розвитку Яворівщини при реалізації міжнародного проекту «Розвиток підприємництва шляхом покращення доступу до інвестиційних ділянок у м. Любачів та міні Любачів, а також відновлення деградованих земель Яворівського району та м. Новий Розділ» (довідка № 78 від 14 грудня 2017 р.).

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Бабія Г.Я. є авторським самостійно здійсненим дослідженням, присвяченим дослідженню механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні та розробці пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності їх функціонування, передусім у прикордонних із Польщею регіонах України.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (165 позицій) і додатків. Повний обсяг дисертації становить 260 сторінок, з яких 212 сторінок основного тексту. Робота містить 13 таблиць, 28 рисунків і 19 додатків.

Дисертаційна робота Бабія Г.Я. є логічно структурованою, відповідає меті та завданням дослідження, забезпечує повне й пропорційне висвітлення отриманих результатів. Робота є завершеним науковим дослідженням, містить необхідні теоретико-методичні положення, аналітичні розробки та перспективні напрями, що достатньо повно висвітлені у відповідних розділах дисертації та опублікованих наукових працях.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані у 21 науковій праці, з яких 9 одноосібних. З опублікованих наукових праць автора 12 представлено у наукових фахових виданнях України (5 – одноосібних), з них 3 – у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (всі – одноосібні); 5 – публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації і 4 – публікації, які додатково відображають результати дисертації.

Загальний обсяг опублікованих за темою дисертації наукових праць – 7,3 д.а., з яких особисто автору належить 4,9 д.а. Опублікування результатів дисертації відповідає вимогам, передбаченим відповідним наказом МОН України.

5. Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам

Дисертаційна робота виконана на високому науково-теоретичному рівні та за структурою, обсягом і оформленням відповідає встановленим вимогам МОН України до кандидатських дисертацій. Автореферат за структурою та оформленням також відповідає визначеним вимогам МОНУ. Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі. Текст автореферату є логічним і виваженим, розкриває зміст та основні положення дисертації і відображає чітко обґрунтування практичних результатів дослідження. Назва дисертації і зміст автореферату повністю відповідають темі дослідження.

6. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

На основі вивчення та аналізу дисертаційної роботи Г.Я. Бабія, окрім зазначених позитивних сторін роботи, слід звернути увагу на окремі недоліки й дискусійні моменти, а саме:

1. Автор, розмежовуючи основні сегменти соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів, визначає домінуючі чинники (важелі) впливу на розвиток даних регіонів (с.32-35). Однак, доробок автора був би більш цінним, якби він конкретизував методикку встановлення домінуючих чинників, їх вагомості за кожним з виокремлених сегментів соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів.

2. У роботі варто було б більшої уваги приділити дослідженню та аналізу існуючих методичних підходів до оцінки інвестиційно-інноваційних процесів, в тому числі таких, що відбуваються в умовах транскордонного співробітництва прикордонних регіонів та зосередити значнішу увагу на обґрунтуванні авторських методичних підходів, що дозволило б більш детально визначити внесок автора у досліджувану проблематику, його значимість (п. 2.1).

3. Аналізуючи особливості розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в українсько-польському транскордонному регіоні автор концентрується виключно на порівнянні показників розвитку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі (с. 82-99). Натомість результати проведеного аналізу були би значно більш релевантними у разі їх порівняння з аналогічними показниками для польсько-словацького, польсько-чеського та польсько-німецького транскордонних регіонів, з одного боку, та українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського, з іншого.

4. У п 2.3 дисертації автором здійснено моделювання інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні, що дозволило виявити характерні особливості їх розгортання в сучасних соціально-економічних умовах (с. 122-138). Проте, у третьому розділі роботи не було належним чином розвинуто цього підходу, внаслідок чого відчувається певний брак економічної обґрунтованості сформульованих автором пропозицій, у тому числі з використанням відповідних прогнозних моделей.

5. Автор, відмічаючи першочерговість удосконалення інституційно-правового середовища функціонування механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів у транскордонному регіоні, кваліфіковано та детально розкриває концепцію «розумного зростання» (с.150-154) та робить висновки про доцільність використання його принципів з метою створення сучасних транскордонних «розумних ареалів» у межах українсько-польського транскордонного регіону. Проте, дисертант не наводить чіткого обґрунтування механізмів їх функціонування та доведення ефективності таких утворень, а також їх співвідношення із транскордонними інноваційними кластерами.

6. Дещо дискусійними видаються пропозиції автора, щодо пріоритетів розвитку креативних індустрій у контексті активізації інвестиційно-інноваційних процесів у межах українсько-польського транскордонного регіону (с. 184-189). Передусім це стосується пропозицій, щодо формування мережі транскордонних інноваційно-освітніх центрів з використанням наявних напрацювань з їх розвитку (с. 188-189). На нашу думку, більш ефективним було би запропонувати сучасні засоби розвитку діючих єврорегіонів на інноваційній основі. Натомість, креативні індустрії, які пропонуються автором для активізації інвестиційно-інноваційних процесів у прикордонних із Польщею регіонах

України, сьогодні перебувають на початковій стадії свого формування і є слабо інтегрованими по різні боки українсько-польського кордону.

7. У п. 3.1 та 3.2 дисертації акцентовано першочергову увагу на інституційному та соціально-психологічному аспектах розв'язання виявлених проблем. Натомість бракує акцентування уваги на механізмах активізації інвестиційно-інноваційних процесів, зокрема на обґрунтуванні прикладних аспектів їх розвитку в українсько-польському транскордонному регіоні. Хоча в п. 3.3. дисертант окреслив значну кількість системних заходів удосконалення механізмів активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні, але не визначив їх пріоритетність, першочерговість та інструменти реалізації.

Проте, зазначені зауваження, дискусійні положення дисертації не знижують загальної позитивної оцінки роботи, не применшують загального наукового рівня дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну цінність.

7. Загальний висновок

В цілому, дисертація Бабія Григорія Ярославовича на тему «Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні» є актуальним та своєчасним дослідженням, завершеною науковою працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності надають подальший розвиток науково-методичним основам забезпечення соціально-економічного розвитку транскордонних регіонів на інвестиційно-інноваційній основі. Роботу виконано на високому науково-методичному рівні. Матеріал викладено логічно з використанням сучасних методів наукового пізнання. Робота відзначається теоретичною новизною та практичною цінністю.

Обсяг, зміст і оформлення дисертації, в цілому, відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів в українсько-польському транскордонному регіоні» за своїм змістом цілком відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка, а її автор – Бабій Григорій Ярославович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за означеною спеціальністю.

Офіційний опонент:

доцент кафедри менеджменту
Луцького національного технічного університету
Міністерства освіти і науки України,

кандидат економічних наук **на підписі засвідчую:**

Учений секретар
ЛУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
доц. А.Земко

Д.В. Смолич